

Rapporter

för ett

Öppet och jämlikt Norrbotten

Hälsofrämjande Norrbotten

Levande Norrbotten

Innehållsförteckning

1. Ett öppet och jämlikt Norrbotten	3
2. Ett hälsofrämjande Norrbotten	8
3. Ett levande Norrbotten	13

1. Ett öppet och jämlikt Norrbotten

Arbetsgrupp: Nadja Brunfeldt (sammanställande), Johannes Sundelin, Linus Sköld, Birgitta Ahlqvist, Ferid Letic, Victoria Larsson, Zara Leghissa och Lena Edenbrink (skrivstöd).

Trots att Sverige i ett större perspektiv är ett rikt land, lever nästan en kvarts miljon barn i relativ fattigdom här. Ungefär tre barn i varje klass lever i ekonomiskt utsatta familjer, ensamföräldrar och familjer med utländsk bakgrund är högst representerade. Att vara fattig innebär inte bara brist på pengar, mat och tak över huvudet, utan också att sakna makt och valmöjligheter.

Trots tillväxt och framgångar för landet i stort ökar skillnaderna mellan människor i Sverige, något som i sin tur skapar osunda klasskillnader. Och även om vi vet att det främst är kvinnor, de sjuka, arbetarklassen och människor på landsbygden som direkt drabbas av dessa ökade klasskillnader, visar forskning att skillnaderna mellan olika grupper är rent skadliga för hela samhället. Oftast utgår orättvisorna från klass och kön, men de kan även bero på var du bor, din etniska bakgrund, eventuella funktionshinder eller din sexuella läggning.

I dag är makt och pengar koncentrerade till ett fåtal personer och utvecklingen pekar på fortsatt ökade klyftor och minskad jämlikhet. I samhällen som är ojämlika brister tillit och trygghet för alla, men särskilt otryggt är det för dem som har minst resurser. Forskning visar dessutom att den som är fattig eller utsatt på annat sätt, löper större risk att få sjukdomar som exempelvis diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar, och hen utsätts även för större risk att råka ut för våld och olycksfall.

Sverige och Norrbotten är segregerat, i Sverige lever nyanlända och EU-migranter åtskilt från resten av befolkningen. Segregationen är såväl fysisk, genom avsaknad och/eller placering av bostäder, som lite mer abstrakt. Nyanlända och EU-migranter åtnjuter inte samma ekonomiska och sociala möjligheter som andra som lever här, exempelvis genom tillgång till arbete och det offentliga rummet. I många fall leder denna segregation till större social utsatthet och inlåsningsmekanismer, främst för kvinnor. Detta i sin tur leder till sämre förutsättningar att påverka sitt liv och sin situation, något som medför maktlöshet och en känsla av uppgivenhet.

Att få leva sitt liv som den du är, vill vara och uppfattas, är en mänsklig rättighet som dessvärre inte respekteras överallt, vare sig i världen eller i vårt eget land. Fortfarande väljer människor att flytta från sina hemorter för att de inte blir accepterade som homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera. Självordsfrekvensen bland unga transpersoner är hög – betydligt högre än hos straighta ungdomar i samma åldersgrupper.

I ett öppet Norrbotten finns det plats för alla att leva som dem de är – oavsett etnicitet, kön, könsuttryck, könsidentitet, ålder, funktionsvariation, sexuell läggning

eller religion. En förutsättning för att nå dit kan vara att bredda diskussionen kring den tvåkönsnorm som råder i vårt samhälle, den som handlar om "kvinnor och män", "tjejer och killar". I dag vet vi ju att dessa två "motsatser" på intet sätt är två helt okomplicerade distinkta kategorier, något vi bör uppmuntra alla att tänka på, prata om och agera i termer av.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen skapar nu förutsättningar för att bekämpa klasskillnader och ojämlikhet med investeringar i bland annat bostäder, skola och utbildning - men vad kan vi på regional och kommunal nivå bidra med?

Vårt program för ett öppet och jämlikt Norrbotten fokuserar på fem områden – jämställdhet, flyktingar/nyanlända/EU-migranter, HBTQ-frågor, utbildning samt arbete/klass. Självfallet måste samspelet mellan dessa fem områden fungera för att människor ska må bra.

Jämställdhet

2015 arbetade nästan en tredjedel av de svenska kvinnorna deltid, vilket är tre gånger så mycket som de deltidsarbetande männen. Deltidsarbete beror bland annat på att kvinnor inte erbjuds heltidsanställningar, att de vårdar sina anhöriga och barn i högre omfattning än män och på att många kvinnor inte orkar arbeta heltid på grund av dålig arbetsmiljö. Flertalet av daglönarna, de med visstidsanställningar, utgörs av kvinnor. Kvinnor har lägre inkomster än män, både i det yrkesverksamma livet och som pensionärer. Sju av tio kvinnor är i behov av garantipension, år 2015 hade kvinnorna 67 % i pension jämfört med männens. Det är också män som toppar listorna över de mest förmögna svenskarna.

Sjuktalet ökar, främst inom kvinnodominerade så kallade kontaktyrken, vilket också påverkar inkomstskillnaderna mellan könen. De dominerande diagnoserna bakom sjuktalet är av psykisk karaktär. Det är också kvinnor som representerar det högre antal som inte får sina arbetsskador godkända på grund av en ojämsställd arbetsskadeförsäkring. Fler män än kvinnor innehar beslutsfattande positioner inom privat och offentlig sektor, i politiken, i myndigheters styrelser och i insynsråd. När det gäller sexuella trakasserier, hot, våld och våld i nära relationer utsätts kvinnor i mycket högre utsträckning än män. Behovet av såväl kvinno- och tjejjourer som av brottsofferjourer är stort och verksamheten vid dessa kan till och med i vissa fall betyda skillnaden mellan liv och död eller ett liv i skräck och ett i trygghet.

Nyanlända och utsatta EU-migranter

I dag har vi en helt ny underklass. Vi måste både skapa bättre förutsättningar för flyktingar och nyanlända att komma i arbete anpassat efter utbildning och erfarenhet, bygga bostäder, skapa arenor och forum som för människor närmare varandra, börja tala med varandra istället för om varandra och arbeta mot fördomar. Vi har tagit flera steg i rätt riktning, exempelvis när statsminister Stefan Löfven hösten 2015 initierade "Sverige tillsammans", en nationell samling vars syfte är att skapa bättre förutsättningar för nyanlända. Vi tror att detta kan fungera som inspiration till hur vi i Norrbotten bör arbeta med de utmaningar vi står inför på integrations- och migrationsområdet – segregationen måste helt enkelt brytas!

Nyanländas utbildning och erfarenhet måste tas tillvara och de med svag utbildningsbakgrund måste få en grundläggande kunskapsuppbyggnad. Människor som kommer till Sverige för att söka skydd ska ges möjlighet att bygga ett liv här. I vårt föränderliga samhälle är utbildning under hela livet en viktig jämlikhetsfråga - formell utbildning, folkbildning och lärande i vardagen.

HBTQ

Genom att införa normkritik i våra diskussioner breddas både de och människors livsutrymme. Det räcker inte att ägna sig åt resonemang som kritiserar den norm som säger att män och manligt är överordnat kvinnor och kvinnligt i många sammanhang – istället måste vi också rikta kritik mot den norm som säger att alla antingen ”är” män/killar eller kvinnor/tjejer, identifierar sig så och uttrycker sig så. Det borde vara en befrielse – inte en komplikation – att tänka, prata och agera utifrån att en människa är mer än sitt kön och/eller sin sexualitet. En flicka/pojke måste inte nödvändigtvis klä sig som flickor/pojkar ”bör”. Inte heller måste de bete sig som flickor/pojkar ”ska” – för i grunden handlar detta ju om människans frigörelse och om allas rätt att vara den de är.

Att ha möjlighet att fullt ut leva som den du är måste vara en självklar förutsättning för ett gott, socialt liv. Oavsett exempelvis sexuell läggning, könsuttryck eller könsidentitet ska alla människors potential och erfarenheter tas tillvara.

Så är det inte alltid, vare sig i Sverige eller i Norrbotten. Normer, macho- och så kallad knapsu-kultur är exempel på uttryck som innebär att människor begränsas, både i sina vardagsliv och i sina möjligheter att ta del av samhällsutvecklingen.

Arbete och klass

Tillgången till arbete är inte bara en rättighet utan också en förutsättning för att det Svenska välfärdssamhället ska fungera. I arbetet med att skapa ett jämlikt och jämställt samhälle är arbetsmarknaden ett av våra viktigaste redskap, tillsammans med utbildning är den grunden både för ett socialt liv och tillgång till makt. Det finns stora möjligheter att använda förutsättningarna och villkoren på arbetsmarknaden för att uppnå ett samhälle där människor känner den frihet, trygghet och framtidstro som vi socialdemokrater bygger vår samhällssyn på.

Ur ett Norrbottensperspektiv har vi socialdemokrater en unik möjlighet att gå före i breda satsningar, detta eftersom vi styr de offentliga verksamheterna i stora delar av länet. En generell välfärd är en förutsättning för ett öppet och jämlikt samhälle. Det handlar bland annat om att bedriva en politik som är utjämnande och fattigdomsreducerande och som gör att vi inte är ekonomiskt beroende av andra när vi råkar ut för något som gör att vi inte klarar oss ekonomiskt. Den generella välfärden ska vara ett trygghetssystem som alla har rätt till, oberoende av vem du är, den ska riktas till alla.

Utbildning

Jämlikhet och utbildning samspelar på flera sätt i samhällsbygget. Å ena sidan är utbildning en förutsättning för ett gott liv, vilket gör utbildningsnivå till en

jämlikhetsfaktor. På så vis är jämlikheten beroende av att människor har samma lika tillgång till utbildning. Å andra sidan är tillgången till kvalitativ utbildning ett jämlikhetsproblem, eftersom barn till högutbildade och barn i samhällsgrupper med starkare socioekonomi har bättre förutsättningar att välja skola och att lyckas i skolan.

Grundskolan och skolplikten, likväl som en utbildning som är fri och tillgänglig för alla, ända upp till universitetsnivå, har tillkommit utifrån idén att utbildning är en förutsättning för ett gott liv och att den därför ska vara tillgänglig för alla invånare på lika villkor. Därigenom har skolan också tilldelats ett kompensatoriskt uppdrag som handlar om att utjämna skillnader i barnens förutsättningar för akademiska prestationer och ett gott liv.

Men utbildning som jämlikhetsfaktor är hotad. Det fria skolvalet, läxor (som förlägger viktigt lärande till hemmet), aktiebolags vinstintresse i skolan, tillgången till förskola, fritidshem och barnomsorg på obekvämt arbetstid och till högre utbildning är några faktorer som påverkar utbildningens jämlikhetsfrämjande grundidé negativt. Urvalsmetoder, betygssystem och avgifter är andra. Föräldrar, födelseort, kön och språkbakgrund spelar återigen en växande roll för hur barn lyckas i skolan och därigenom för vilka förutsättningar de har att leva ett gott liv.

Samlade förslag

Att de offentliga arbetsgivare vi har inflytande över tar ansvar för nyanländas etablering genom att åläggas att erbjuda språkpraktikplatser och/eller instegsjobbplatser motsvarande minst 1 plats/50 anställda. De socialdemokratiska arbetarekommuner som har minst en heltidsanställd bör erbjuda minst en språkpraktikplats och/eller en instegsjobbplats.

Att det i de kommuner i vilka vi har politiskt inflytande införs en så kallad tak-över-huvudet garanti som omfattar alla de människor som vistas i kommunen. Någonstans att sova, värma sig, tillaga sin mat och känna sig trygg måste vara en rättighet för alla invånare. En sådan garanti bör införas i hela landet.

Samtidigt ska arbetsförmedlingen, migrationsverket, socialnämnderna och andra offentliga som anskaffar bostäder åt människor ges i uppdrag att arbeta strategiskt mot boendesegregationen.

Vi anser också att de allmännyttiga bostadsbolagen i de kommuner vi har politiskt inflytande i, ska ges i uppdrag att se över sina skrivningar om vad som ingår i begreppet "lön" när det handlar om att ha rätt att hyra lägenhet. Genom att även exempelvis sjukpenning, a-kassa, föräldrapenning och försörjningsstöd räknas som lön skulle fler människor få möjlighet att hyra hos allmännyttan.

- Att** vi socialdemokrater ska verka för att det sista hälsosamtalet i grundskolan samt hälsosamtalet i gymnasiet ska fokusera på frågor om sexualitet, könsnormer, makt, våld etc. och att detta görs i samarbete med eller med hjälp av kunskap från organisationer som är erkänt duktiga och etablerade inom dessa områden såsom RFSU, RFSL etc.
- Att** distriktsstyrelsen tar initiativ till två breda utbildningsinsatser för AK-styrelser, socialdemokratiska fullmäktigegrupper och nämndsledamöter samt anställd personal. Den ena bör ha fokus på mångfalds- och HBTQ-frågor, för att på så sätt säkerställa att Socialdemokraterna i Norrbotten tillgänglighetssäkras så att alla meningsfränder känner sig välkomna i vår organisation.
Den andra utbildningsinsatsen ska ha fokus på mäns våld mot kvinnor, detta för att öka kunskapen om mekanismerna bakom detta samhällsproblem.
- Att** en översyn av samtliga socialförsäkringar genomförs så att de försäkrar mot relativ fattigdom i ett samhälle med ökande välstånd t.ex. garantipension, sjukersättning och differentierat barnbidrag.
- Att** vi socialdemokraterna ska verka för att det vid nybyggnation av offentliga anläggningar byggs omklädningsrum och duschutrymmen så att dessa faciliteter inte hindrar någon att delta i de aktiviteter som äger rum i anläggningarna. Det kan exempelvis innebära fler mer ”privata” omklädnings- och duschutrymmen samt omärkta offentliga toaletter.
- Att** vi ska verka för att kulturutövande och idrottande görs tillgängligt för **alla** barn, det vill säga lagstifta om avgiftsfri kulturskola och Sportotek i kommunerna.
- Att** göra förskolan ska göras tillgänglig för **alla** barn, 25 timmar/vecka från 2 års ålder.
- Att** vi ska verka för att all kommunal barnomsorg ska finnas tillgänglig dygnet runt, alla veckans dagar, i alla Norrbottens kommuner.
- Att** det fria skolvalet avskaffas för att stoppa skolegregationen och öka jämlikheten.
- Att** det inrättas alternativa utbildningsvägar efter grundskolan så att alla tar sig vidare i utbildningssystemet efter grundskolan – exempelvis genom att öppna folkhögskolorna för elever från 16 år.
- Att** heltid ska vara norm och att de delade turerna avskaffas.
- Att** skapa förutsättningar för att alla kvinnor/flickor i Norrbotten har tillgång till en kvinno- eller tjejjour, samt att alla invånare i länet har tillgång till en brottsofferjour. Detta kan ske genom att vi på olika sätt uppmuntrar till samarbeten och bidrar till att det finns ekonomiska förutsättningar till exempelvis rådgivande verksamhet via telefon.

2. Ett hälsofrämjande Norrbotten

Arbetsgrupp: Ingela Uvberg Nordell (sammankallande), Emilia Töyrä, Beatrice Öhman, Nils Harnesk, Viktoria Danell, Evgeny Krakov, Nina Huotari, Agnes Szögi (skrivstöd)

Uppdrag

Att vässa och utveckla vår politik kring hälsa och livskvalitet i Norrbotten och med särskilt fokus på äldrefrågorna.

Arbetsätt

Utifrån tidigare redovisningar och seminarierapporter (höstmötet 2015) där bl a behovet av stärkt samverkan mellan landsting och kommuner inom framför allt äldrefrågor och folkhälsa betonades, utarbetade gruppen ett antal frågor. För att få ett brett underlag redovisades och diskuterades frågorna i samband med höstmötet, november 2016. Frågorna formulerades så att de också kunde användas av ak, s-föreningar och vid öppna möten för en bred diskussion kring bl a konkreta samverkansmöjligheter och insatser för stärkt hälsa bland både äldre och yngre invånare.

Samtidigt publicerades en öppen facebook sida där alla brett gavs möjlighet att via ett öppet frågeformulär lämna synpunkter.

Frågorna:

1. Har du/ni i din AK något förslag på ett – konkret och på kort sikt genomförbart - samarbetsprojekt kommun-landsting kring a) folkhälsa b) äldreomsorg/vård?
2. Ser du/ni behov av någon långsiktig vision för samarbete kommun-landsting folkhälsoarbetet och äldrepolitiken i er kommun? Beskriv i ett par korta meningar.

Länkar till Facebooksidan: <https://www.facebook.com/halsaochomsorg/>

Till frågeformuläret:

<https://response.questback.com/isa/qbv.dll/ShowQuest?QuestID=4895397&sid=iIeiPyA6PW>

För fördjupad kunskap om samhällets utmaningar och människors behov men också för att stärka dialogen kring de aktuella frågorna, anordnades ett öppet möte den 20 oktober på Lillan i Luleå med medverkan av landstingsledning och det folkhälsostrategiska kansliet.

För dokumentation av synpunkter svar från ak samt medlemmöten se **bilaga 1**.

Bakgrund och utmaningar

Flera stora utmaningar för politiken i kommuner och landsting lyfts upprepat i såväl de årliga folkhälsorapporterna och i diskussionerna kring folkhälso- och vårdverksamhet. Men framför allt betonas genomgående att **hälsoutmaningarna för Norrbotten försvåras av gränsdragningarna mellan kommun och landsting.**

Ett stort antal av de identifierade utmaningarna är visserligen väl kända men så stora att de kräver både snabba och mycket långsiktiga insatser. Det handlar om:

- Stora interregionala hälsoskillnader där Östra Norrbotten men framför allt Haparanda sticker ut med inte bara med bl a länets utan landets lägsta livslängd för män.
- Lägst förväntad medellivslängd för pojkar i riket
- Höga dödstal bland män i åldern 20-64 år jämfört med riket
- Högre ohälsotal och andel sjuk- och aktivitetsersatta än riket
- Den lägst självskattade hälsan i riket
- Fler långvarigt sjuka med nedsatt arbetsförmåga än i riket
- Fler med ohälsosamma levnadsvanor
- Fler med övervikt- varannan man och var tredje kvinna
- Högst antal hjärtinfarkter i riket
- Högst hjärtkärlödlighet jämfört med riket
- Låg förekomst cancer - men cancerödlighet jämförbar med riksnivån
- Kompetensförsörjning och uppgiftsväxling
- Åldrande befolkning och befolkningsstruktur
- Urbaniseringen

Till dess omfattande utmaningar kring folkhälsoläget i Norrbotten ska läggas generella brister i samhället och människors och samhällets förändrade behov. Som att

- Samhällsklyftorna generellt ökar vilket leder till att utsatta grupper med riskfaktorer för försämrad hälsa också ökar
- Det finns en rad institutionella gränsdragningar som på alla nivåer hindrar samverkan och flexibilitet och anpassning till förändrade och nya behov - som exempelvis åldersgränsen för ungdoms- respektive vuxenpsykiatri

Förslag till handlingsprogram 2018

Då folkhälsa och frågor kring livskvalitet är komplexa krävs det för att minska ohälsa insatser inom en rad politikerområden – inte bara hälso- och sjukvård eller omsorg.

Vi behöver därför nu en tydlig och gemensam formulering kring vad som är folkhälsoarbete och framför allt en gemensam politisk vision.

För att också kortsiktigt och konkret kunna göra rätt prioriteringar utifrån människors behov och samhällets och förändringar behövs en gemensam handlingsstrategi.

- Kräva nya organisationsformer för välfärdsområdena med fysisk och administrativ samordning mellan kommun och landsting
- Och som ett led i det arbetet under kommande mandatperiod investera i samägda och gemensamt drivna helt nya vårdbolag/inrättningar för att på ett nytt sätt organisera vård/omsorg – utan hämmande gränser och för att lokalt kunna samla kompetens. *EX Norrtälje Tio100 se nedan*
- Kommuner och landsting måste ges i uppdrag att prioritera – stödja-föreningsliv och ideell verksamhet också som en del av folkhälsoarbetet för att stimulera social samvaro och fysisk aktivitet
- Utveckla och etablera organisation och arbetssätt som fokuserar på friskfaktorer
- I arbetet med framför allt unga prioritera fysisk aktivitet och hitta nya arbetssätt för att ge alla möjlighet att tycka det är både roligt och viktigt
- Prioritera riktade insatser för den växande psykiska ohälsan bland äldre genom att utveckla social aktivering i verksamhet och utbildning

Målet: stärkt hälsa och livskvalitet i hela Norrbotten

Bilagor/underlag:

Norrtäljes vårdresa seminarium

Om vårdbolaget tio100:

<http://www.tiohundra.se/omtiohundra>

BIL 1

Redovisning svar synpunkter på frågor Hälsöfrämjande arbetsgruppen

Redovisning frågor svar från möten + quest

Har du/ni i din AK något förslag på ett – konkret och på kort sikt genomförbart - samarbetsprojekt kommun-landsting kring

a) Folkhälsa

- Arbeta runt psykisk ohälsa

- Informationskampanjer för att belysa ojämlika livskvalitetsmönster och förslag på enkla åtgärder för att förbättra chansen till ett längre liv med bibehållen kvalitet.
- Anser att vi måste satsa mer på Ungdomsmottagningarna för att bemöta både fysik och psykisk ohälsa bland ungdomar.
- Genomföra fler samverkansprojekt kring barns- och ungdomars levnadsvanor likt HOPP-projektet som genomfördes för några år sedan i Gällivare och Piteå. Där samverkan var mellan kommunen, folktandvården och barnhälsovården.
- Identifiera i varje kommun ett gemensamt projekt. - Barns fysiska aktivitet
- ökad kunskap vad gäller psykiatri på hälsocentraler, skall möta de problem som finns och de är föränderliga. Påbörja arbetet i de kommuner/länsdelar där hälsan är sämst.
- Mer hälsoresurser till skolan
- Motion rörelse i skolan bör öka
- Psykisk ohälsa hos unga flickor måste prioriteras
- Normer styr sätta stopp se hur vi själva bidrar till att befästa normer
- Styra om priserna på mat sockerskatt
- Offentlig sektor bli den goda arbetsgivaren, lite mer än frivillighet när det gäller motion
- I framtiden 6 timmars Arbetsdag
- Mer hälsostigar
- Träning på arbetstid (friskvårdstimme)
- Stötta organisationer i föreningslivet
- Kommunala gymhallar(eller subventionerade gym kort)
- Göra en egen hälsokonvention.
- Mer recept på fysiska aktiviteter.

b) äldreomsorg/vård?

- Genomföra liknande ovanstående samverkansprojekt i äldreomsorgen utifrån de äldres förutsättningar
- Äldreomsorgen måste ta mer hänsyn till det sociala mer möjligheter och forum för äldre att umgås och testa nya saker tillsammans med andra. Jag tror detta minska vård tider och får människor att må bättre.
- Skrota huvudmannasyndromet. Satsa gemensamt på en lokal ”fixarMalte” som hjälper äldre i sin vardag så vi kanske slipper lårbensbrott. Idag satsar få kommuner på detta då det är en kostnad som Landstinget skördar frukten av
- Gemensam handling för att färre äldre ska in i sjukvården
- Hålla igång våra äldre både i fysisk rörelse och mentalt.

- Landstingsanställda måste prioritera processerna inte gömma sig bakom ”tidsbrist”
- Lokaliseringen kan vara närmare vårdcentral, äldreboende skola
- Fortsätta bygga trygghetsboende
- Hur får vi vuxna att röra sig mer även efter 65 år

1) Ser du/ni behov av någon långsiktig vision för samarbete kommun – landsting folkhälsoarbetet och äldrepolitiken i er kommun?

Beskriv den i ett par meningar.

- Fördjupa samarbetet runt psykisk ohälsa
- Viktigt – vi kan inte arbeta på var och en för sig
- Ja! Vi måste bestämma oss för vad folkhälsoarbetet är!
- Det är av stor betydelse om en gemensam vision kan tas fram. För att ha ett gemensamt dokument att arbeta utifrån. Därefter är det viktigt att det konkreta arbetet prioriteras och lyfts upp i det dagliga arbetet ute i verksamheterna.
- Folkhälsoarbetet handlar om långsiktighet, dvs ungas hälsa, slutföra sin skolutbildning, deltagande i aktiviteter för att få en samhörighet och bli en del av samhället. Samma gäller många äldre som utifrån sin ensamhet kryper deras värd och blir mer intolerant mot andra grupper och förändringar som sker i en allt snabbare takt.
- Finns massa att utveckla alla hälsocentraler bör i princip ha utvecklingsgrupper i samverkan med hemtjänsten.
- Mer mötesplatser för innevånare

3. Ett levande Norrbotten

Arbetsgrupp: Ida Karkiainen (sammanställande), Niklas Nordström, Niclas Hökfors, Andreas Fors, Bente Moen Åkerholm, Britta Flinkfeldt, Lotta Åman, Camilla Friberg (skrivstöd)

Inledning

Det här vet alla Norrbottningar, men tål att upprepas för att påminna om vilka utmaningar vi står inför. Norrbotten är Sveriges största län och utgör 25 % av Sveriges landyta. Vi är Europas mest glest befolkade region. Här bor 250 000 människor fördelat på 14 kommuner. Kiruna, Jokkmokk, Gällivare och Arjeplog tillhör de 4 största kommunerna i Sverige. Arjeplogs kommun har landets lägsta befolkningstäthet med 0,23 invånare per km². Som en jämförelse har Sundbybergs kommun 5496,4 invånare per km².

Befolkningsrekordet i Norrbotten skedde år 1994 med 267 648 invånare. Det är drygt 17 000 fler än idag. De små kommunerna har – precis som hälften av landets kommuner – en vikande befolkningstillväxt. I och med att industrin rationaliserats har arbetstillfällena minskat och så även befolkningen. Befolkningsminskningen är också ett resultat av att fler dör än föds, arbetsför arbetskraft flyttar, unga kvinnor flyttar och det sker ingen påfyllnad varken av födda barn eller inflyttare. Samtidigt har några kommuner i länet en positiv befolkningstillväxt, vilket ställer helt andra krav på både bostäder och välfärd.

Mer än hälften av norrbottningarna bor inom några mils radie från residenstaden Luleå. Vi har centralorter och extrem glesbygd. Vår totala skattesats är näst högst i Sverige (33,92 kronor). Urbaniseringens och centraliseringens effekter gör att tät blir ännu tätare, glest blir ännu glesare. Detta innebär utmaningar för många kommuner och inte minst för länet som helhet. Vi socialdemokrater vill att hela Norrbotten ska leva. För att det ska bli verklighet behövs både en aktiv statlig regionalpolitik, men också en hållbar inomregional politik. Utan regionalpolitik blir det omöjligt för små kommuner att bedriva välfärd och slutsatsen av det blir att dessa kommuner till slut behöver kontantstöd eller att upphöra som kommuner.

”Jag är rädd att alla inte ser bilden som jag och flera med mig ser – de vet inte hur pytteliten en kommun faktiskt kan vara. I min korridor sitter ca 30 personer – och då ryms både kansliet, skolchefen, IT-avdelningen, kommunledningen, personal- och lönekontoret, ekonomiavdelningen, miljö- och byggkontoret och tekniska kontoret. Att åka på möte eller utbildning tar alltid en hel arbetsdag. Eller två. Att vara specialist blir omöjligt. Vi åläggs nya syslor uppifrån – samtliga

med ett gott syfte men sällan med insikten att det snart är alldeles omöjligt att genomföra uppdraget.” (Britta Flinkfeldt, Arjeplog)

Samarbete är ett fundament

Det mest grundläggande för att uppnå ett levande Norrbotten är att vi har starka samarbeten – mellan kommuner och våra närliggande regioner, samt mellan myndigheter, näringsliv och civilsamhälle. När vi samarbetar blir vi starka. Vi kan växla upp pengar, lättare skapa kvalificerade jobb och heltidstjänster samt samnyttja lokaler. Ett flertal tjänster kan delas mellan flera kommuner, exempelvis löneadministration, alkoholhandläggning och konsumentrådgivning. Den enskilda kommunen kan inte alltid vara vinnare eller förlorare, men alla måste vara vinnare över tid. Det ställer givetvis större krav på att de starka kommunerna agerar som motorer, men samtidigt ser värdet av att de mindre kommunerna frodas. Vi måste tillämpa decentraliseringstanken och utlokalisering av myndigheter och organisationer även inom länet och inom kommunerna. Samtliga kommuner i Norrbotten bör samlas under parollen: ”Vi vill varandras framgång”.

Utbildning och arbetsmarknad

Akademiska jobb finns i stor utsträckning kring lärosätena, de står för en av pusselbitarna i en fullständig arbetsmarknad, där akademiska jobb finns – där stannar fler unga kvinnor kvar – och kring kvinnorna byggs familjer och tillväxt. Det är avgörande för en orsts attraktivitet på arbetsmarknaden. De små kommunerna – och offentlig sektor utanför städerna - har svårt att rekrytera utbildad personal och utbildningssystemet har inte mött de behoven. Distansutbildning tillgodoses inte i tillräcklig utsträckning. Vi vill att det ska finnas ett lärcentra i varje kommun och att distansutbildningarna anpassas dels till kommunernas behov, men också till individens behov av utbildning.

Norrbotten är berikat med naturresurser. Skogarna ger timmer, bergen ger malm och älvarna ger elkraft. Sverige hade inte kunnat moderniseras från ett av Europas fattigaste länder under andra halvan av 1800-talet till idag ett av de rikaste om det inte varit för de ofantliga naturresurser som rymts inom Norrbottens gränser. Det talas därför ibland lite slarvigt om att vår norra del av landet skulle klara sig utmärkt utan den södra delen. Detta är givetvis inte sant. Precis som resten av landet har glädje av de norrländska naturresurserna så har vi i norr stor nytta av det som finns längre söderut. Bördiga jordbruksmarker, fisken från Nordatlanten och inte minst koncentrationen av människor som vi saknar här uppe.

Hur stort ansvar har de stora statliga bolag som drar nytta av länets naturrikedomar för den lokala ekonomin och levnadsmiljön? Skulle det exempelvis vara moraliskt försvarbart för Vattenfall som gör stora vinster på de vattenmagasin och

vattenkraftverk som i grunden förändrat den omkringliggande naturen att inte ha någon personal på plats förutom någon enstaka ambulerande tekniker? Eller för Sveaskog att urskillningslöst kalhugga alla sina skogar utan någon tanke på biologisk mångfald och återväxt? Eller för LKAB att bryta malmen utan tanke på hur gruvbrytningen påverkar omkringliggande samhällen? Svaret vi Socialdemokrater i Norrbotten ger är självklart nej. De statliga bolagen måste givetvis arbeta på ett affärsmässigt sätt och få göra ekonomiska avvägningar. Men de kan aldrig heller helt fransäga sig allt ansvar för lokalsamhällena där de verkar.

Statliga arbetstillfällen är en viktig del i arbetsmarknaden, både på centralorten och på landsbygden. Staten förfogar över 255 000 arbetstillfällen varav 78 000 ligger i Stockholmsregionen. Argumentet landsbygdkommuner ofta möter är att staten och myndigheterna aldrig kommer att placera ut arbetstillfällen i småkommunerna för de är rädda för att arbetsmarknaden är för liten – de kommer aldrig att hitta den kvalificerade personal de behöver. Här behöver vi vända på tankesättet. Det finns såklart kanske verksamhetsmässiga fördelar med att samla vareda statligt jobb som går i storstadsregionerna sett utifrån ett kunskapsförsörjnings- och rekryteringsperspektiv, oavsett om det gäller statliga myndigheter eller bolag. Men då bortser man ofta från de fördelar som finns med att förlägga verksamhet på mindre orter såsom lägre hyror, lönekostnader och personalomsättning. Att statliga företag förlägger verksamhet i länder med lägre lönekostnader och därmed kringgår svenska kollektivavtal ställer vi oss Socialdemokrater också väldigt kritiska till. Valet av ort för statens verksamheter behöver göras utifrån regionalpolitiska hänsynstaganden. I slutändan är vi också övertygade om att en decentralisering av statens verksamhet i förlängningen kommer att medföra stora fördelar för hela landet jämfört med eventuella kortsiktiga nackdelar.

Bostäder

Vi Socialdemokrater har på nationell nivå satt målet att minst 250 000 nya bostäder ska byggas fram till år 2020 och därefter 4 000 bostäder om året under det kommande årtiondet. Idag så lider i praktiken vareda del av landet av bostadsbrist i varierande grad och detta hämmar den samhällsekonomiska utvecklingen. Ett stort hinder för bostadsförsörjningen på landsbygden är svårigheten att få ett banklån för nybyggnation. Då byggkostnaden ofta överstiger det förväntade marknadsvärdet på bostaden finns det ingen bank som är villig att bevilja de nödvändiga lånen.

De kommunala bostadsbolagen i mindre kommuner med negativ befolkningsutveckling har också svårighet att kunna erbjuda de bostäder som behövs för att kunna behålla ungdomarna i hembygden. Det finns ingen ekonomisk förutsättning att ha för många outhyrda bostäder i beredskap. I förlängningen

innebär givetvis detta att personer som är intresserade av att flytta till orten kommer att ha svårighet att hitta en lämplig bostad. Detta problem är gemensamt för mindre kommuner likväl som de mindre samhällena i en större kommun. Därför ställer vi oss Socialdemokrater i Norrbotten i grunden positiva till förslag som underlättar bostadsbyggande i glesbygd och kan på sikt tänka oss speciella glesbygdslösningar för bostadsbyggande, riktat både till kommunala bostadsbolag såväl som privata aktörer. Detta skulle exempelvis kunna vara att utnyttja det statliga systemet för bostadskreditgarantier för att underlätta lånefinansieringen av bostadsbyggande i de delar av landet där marknadsvärdena i bostadsbeståndet är låga. Det kan också handla om någon form av riskkapitalfond eller liknande som borgar för lånen på orter där husets värde inte växer i samma takt som i storstadsområdena, alternativt ett statligt kreditgarantisystem.

En aspekt som skiljer vår del av landet från övriga Sverige är svårigheten att få tillgång på mark för nybyggnationer. I Norrbotten är det inte ovanligt att staten är en stor markägare och processen att köpa mark av staten är sällan en snabb och enkel process. Exempelvis så äger Statens fastighetsverk 6,4 miljoner hektar mark (En sjundedel av landets yta), mycket i form av fjällnära skog väster om odlingsgränsen. Andra stora statliga aktörer i Norrbotten är Fortifikationsverket och Sveaskog. Mycket av marken är också avsatt som naturreservat eller Natura 2000-områden. Till detta kommer en lång rad riksintressen som ska beaktas innan ett beslut kan tas. Det är alltså inte en enda myndighet eller departement man kan ha att göra med då statlig mark behövs för nybyggnation, det kan vara flera med sina respektive handläggningstider. (exempelvis Naturvårdsverket, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet etc.) Vi Socialdemokrater efterlyser därför en tydligare markpolitik från staten. Vi vill också förändra plan- och bygglagen för att snabba upp byggprocessen samt se över strandskyddet. Strandskyddet är en stor hämsko för attraktiva boendemiljöer i Norrbotten och på landsbygden. Arjeplog har 9573 öar och 8728 sjöar. Det ger 3 mil strand per invånare. Strandskyddets tillämpning borde ta hänsyn till detta.

Företagande, etableringar och jordbruken

För att göra glesbygden attraktiv för etablering behövs långsiktiga incitament som gör att företagare på ett tydligt sätt kan beräkna fördelarna av en etablering. Dessa kan t ex vara lägre arbetsgivaravgifter, lägre skatt på elektricitet, att studieskulder skrivs av, etableringsstöd eller kallortstillägg. Här krävs en aktiv regionalpolitik och starka incitament. Det är också avgörande med tillgång till kapital.

För att landsbygden ska leva är jordbruken en central faktor. Vår självförsörjningsgrad av livsmedel i Sverige är idag under 50 procent, och enligt

livsmedelsverket 0 om hänsyn tas till att maten ska kunna produceras även när importen av insatsvaror skärs av. Ett osannolikt scenario men värt att ha i åtanke. I Norrbotten finns omkring 1300 jordbruksföretag, får-, gris-, höns-, och hästgårdar samt växthusodling och markodling. I Norrbotten finns idag 90 mjölkbönder och omkring 100 köttbönder, varav många framförallt mjölkbönder har en tuff ekonomisk tillvaro i och med mjölkkrisen i Europa. Det finns drygt 1000 renskötsel företag i Sverige. Totalt sysselsätts drygt 1 700 personer i över 800 företag inom livsmedelsbranschen i Norrbotten. I denna siffra ingår endast primärproduktion och vidareförädling av livsmedel. Därutöver tillkommer renskötare samt anställda inom restauranger, storkök och livsmedelsbutiker.

Omkring 140 jordbruksföretag sysslar med någon form av kombinationsverksamhet som är kopplad till verksamheten. Vanligast är någon form av entreprenadverksamhet. Andra kombinationsverksamheter är förädling och försäljning av gårdsprodukter, träförädling, hantverk samt turism. Men jordbruken bidrar inte bara till livsmedelsproduktion och arbetstillfällen. Jordbruken bär på en kulturtradition och upprätthåller kulturmiljön på landsbygden.

Vi bör se över hur Lagen om offentlig upphandling kan användas på ett smartare sätt för att stödja jordbruken och öka konsumtionen av närproducerat. Goda erfarenheter kan dras av Norrbottens läns landstings livsmedelsupphandlingar. Vi välkomnar även regeringens förslag på livsmedelsstrategi och ambition att stärka den inhemska livsmedelsproduktionen, vilket skulle få stor betydelse för landets lantbruk.

Servicepunkter, transport och media

Serviceutbudet på landsbygden har kraftigt minskat de senaste decennierna och fortsätter att minska. För den bosatta lokalbefolkningen i glesbygd är det kännbara försämringar av den dagliga servicen så som avsaknad av affär, bensinmack, filial för distriktssköterskemottagning, polis och räddningstjänst för att nämna några exempel. Utan grundläggande service på landsbygden finns inga incitament för inflyttning och därmed försvinner jobben. Vi ställer oss frågan - vilken grundläggande rätt till service ska alla medborgare ha? Vad innefattar det samhällskontrakt vi förväntar oss av att vara medborgare i Sverige?

Om samhällsutvecklingen som helhet ska fungera krävs en närvaro av den offentliga sektorn, likväl som den kommersiella och den civila. Det krävs det fungerande post, transporter, kollektivtrafik och infrastruktur. Samordning av transporterna är nyckel till att spara miljö, tid och pengar samt minimerar trafikrisker. Det är även en viktig förutsättning för en levande landsbygd. Boende i Norrbotten har långa avstånd och

då gäller det att vara innovativ och kreativ när det gäller att samordna allt från skolskjuts, färdtjänst, sjukresor, varuhemsändning, lantbrevbäring och så vidare.

Digitaliseringen är avgörande för samhällskontraktet och service på landsbygden. Bredband ska byggas i hela landet, med täckning sett till yta – inte enbart hushåll. Vi socialdemokrater ser att Norrbotten, med alla våra förutsättningar, har en stor potential i att fungera som testlän för olika digitala lösningar. Vi kan vara en testbädd för digitala innovationer inom många olika områden, där vi redan gjort stora framgångar inom bland annat e-hälsa.

Det är problematiskt att fler och fler medieaktörer valt att centralisera sin verksamhet och dra ner på antalet lokalredaktioner. Det märks tydligt när man följer riksnyheter att det väldigt sällan rapporteras om något som skett utanför storstadsområdena. Denna medieskugga bidrar till att hålla tillbaka utvecklingen på landsbygden. Syns man inte så finns man inte. Vi vill se en aktiv lokaljournalistik i hela landet.

Centralorten

Luleå har som länets residensstad, sett över de senaste 40 åren, genomgått en strukturomvandling från den dominerande stålindustrin till dagens omfattande karta av företag och verksamheter. Den omvandlingen har gjort att tillväxten tagit stryk och det istället är Piteå som procentuellt sett vuxit mest i befolkning de senaste 40 åren. Idag växer Luleå igen och bostadsbyggandet tar fart. En del av de företag som för några år sedan inte kunde tänka sig att investera och bygga bostäder norr om Uppsala har nu bytt position och är verksamma i Luleå. Det är en viktig signal till norra Sverige att bilden av vår del av Sverige blivit mer positiv. Här finns tillväxt och framtid. Att växa är också en utmaning. Stora investeringar måste genomföras i form av vatten- och avloppsnät, samhällsfastigheter, vägar, idrottsläkare med mera. Om centrala verksamheter för regionen som Luleå Tekniska Universitet ska kunna utvecklas krävs en aktiv politik som gör att det är attraktivt för studenter och forskare att vara verksamma på ett universitet i vår del av Sverige. Vi socialdemokrater anser att Luleå som största stad i Norrbotten behöver förutsättningar att växa ännu mer, det är en motor för hela Norrbottens tillväxt. Samtidigt som vi ger stärkta förutsättningar till landsbygden och de mindre kommunerna. Vi menar att detta inte står i kontrast till varandra, snarare utgör en symbios.

Internationella relationer

Vi måste också ta position i världen och berätta om allt positivt som sker i vår del av Europa. Samarbetet med våra grannar i Finland och Norge är grunden för att

förklara Arktis betydelse med dess klimatutmaningar, råvarutillgångar, energitillgångar, handelsvägar och säkerhetspolitiska risker. Vår position i Europa gör oss intressanta och till en viktig samarbetspartner. Relationen till länder längre bort som USA och Kina är också av stor vikt. Barentsområdet och Arktissamarbetet behöver stärkas och är strategiskt viktigt. Vi vill att staten inrättar ett Barentsinstitut i regionen samt tittar på möjligheterna att utlokalisera Polarinstitutet till Norrbotten.

Landsbygdskommitténs slutbetänkande

Vi välkomnar Landsbygdskommitténs slutbetänkande som föreslår 75 punkter för en starkare landsbygd. Det är vår förhoppning att många av förslagen kommer Norrbotten till del. En viktig punkt i utredningens förslag är översynen av skatteutjämningsystemet. Om vi menar allvar med att hela landet ska leva behöver vi adressera utjämningsen och se över möjligheten att införa tröskelvärden. Vi välkomnar särskilt att utredningen pekar ut 23 av landets kommuner som har störst utmaningar varav 6 av dessa ligger i Norrbotten; Pajala, Övertorneå, Överkalix, Jokkmokk, Arjeplog, Arvidsjaur. Dessa kommuner föreslås kunna ta del av särskilda satsningar

Stärk framtidstron i Norrbotten

Norrbotten är ett rikt län. De naturresurser vi har går knappast att överskatta; timmer, malm och vattenkraft. Men även oförstörd natur, matkultur, lokala råvaror, fjällvärlden, skärgården, norrskenet och midnattssolen är naturresurser. Till och med vårt kalla klimat har på senare år blivit en naturresurs då serverhallar behöver mycket kylning. Men viktigast av alla resurser är Norrbottningarna. Alla människor som bor, lever och utvecklar vår landsända. Urfolket, minoriteterna, alla som genom alla tider har befolkat Norrbotten. Det är vi som gör vårt län attraktivt, allt det vi gör, allt det vi skapar. Vår hjärnkraft, entreprenörskap och kreativitet. För att hela Norrbotten ska leva är den kanske viktigaste faktorn av alla våra attityder till vårt eget län, vår egen kommun, till landsbygden och till städerna. Vi behöver också bli bättre på att ta plats - det har betydelse att Norrbottningar finns med i bolagsstyrelser, nationella insynsråd och i myndigheter på olika sätt. En blandning av perspektiv från hela landet ger en mer effektiv styrning.

Staden behöver landsbygden, landsbygden behöver staden. Det är dags att göra slut med myten att vi inte behöver varandra, eller att landsbygden är tärande. Det finns en inneboende attityd att det är ett misslyckande att stanna kvar i Norrbotten. Det är även dags att göra slut med den attityden. Kulturen bär en avgörande roll i detta. Kulturen är kittet som håller samman samhället och stärker vår gemenskap. Med kulturen som grund kan vi växa som människor, få ett stärkt självförtroende och kan

förmedla en bild av ett mångfacetterat län. Vi måste också orka inkludera kulturen och fritiden i samhällskontraktet. Det stärker framtidstron i Norrbotten.

Våra idéer

1. Stärk den regionala infrastrukturen så att vi knyter kommunerna närmare varandra och Norrbotten närmare världen
2. Bredband och stark digital infrastruktur i hela länet. Lansera Norrbotten som testregion för digitala innovationer
3. Smartare upphandlingar som prioriterar lokalproducerat
4. Fler smarta servicepunkter på landsbygden som även inkluderar e-hälsa
5. Öka partiets närvaro i befintliga samverkansforum för Norrbottens landsbygd
6. Stärk Barentssamarbetet, Arktissamarbetet och våra internationella relationer. Vi föreslår att regeringen inrättar ett Barentsinstitut i Norrbotten samt utlokaliserar Polarinstitutet till Norrbotten
7. Bygg ut distansutbildningen i länet och ge varje kommun möjlighet att inrätta ett utbildningscentra/lärcentra för att underlätta distansutbildning
8. Lyft landsbygdspolitik i våra partiprogram
9. Arrangera minst ett landsbygdspolitiskt seminarium innan valet 2018
10. Verka för att fler Norrbottningar tar plats i bolagsstyrelser, nationella insynsråd och myndigheter
11. Underlätta lånefinansieringen av bostadsbyggande i de delar av landet där marknadsvärdena i bostadsbeståndet är låga
12. Fortsätt driva förändring av tillämpningen av strandskyddet
13. Driv på en ökad närvaro av statliga kreditgivningsbolag och en ökad tillgång till kapital.

Källor

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

<http://www.lansstyrelsen.se/Norrbotten/Sv/om-lansstyrelsen/om-lanet/jordbruk/Pages/default.aspx>

Parlamentariska landsbygdskommittén:

<http://www.sou.gov.se/parlamentariska-landsbygdskommitten/>

Statistiska centralbyrån www.scb.se

Arbetsgivarverket <https://www.arbetsgivarverket.se/>

Bilaga 1 - Den norska modellen

Arbetsgruppen har tittat på hur Norge bedriver regionalpolitik genom differentierade arbetsgivaravgifter. Nedan följer en beskrivning av den norska modellen.

Det viktigaste instrumentet i norsk regionalpolitik är ett stöd till arbetsgivarna, till skillnad från Finland där grundbulten i regionalpolitiken är statsandelarna som ges till kommunerna för att trygga den offentliga servicen. Som arbetsgivare i det glest bebodda nordligaste Norge (norra delarna av Troms fylke och Finnmark) betalar man noll procent i arbetsgivaravgifter jämfört med den högsta satsen 14,1 procent i exempelvis Oslo, Bergen och Trondheimsområdena. Systemet, som kallas differentierad arbetsgivaravgift (differensiert arbeidsgiveravgift), har existerat i olika former sedan 1975, då det infördes några år efter att landet börjat utvinna olja i Nordsjön och få inkomster därifrån. Meningen är att skapa arbetsplatser även i de utsatta regionerna och den vägen hålla hela Norge bebott. Även löntagare i Nordnorge stöds genom en något lägre skattesats än i landets övriga delar. Att hålla hela landet bebott har sedan 1970-talet varit statsmaktens uttalade politik och senast uttalades detta i ett meddelande till Stortinget i mars 2013. Den nya regeringen har sagt sig fortsätta på samma linje för utan denna enighet är det mycket möjligt att Nordnorge hade avfolkats i rask takt de senaste decennierna. Jämfört med grannländerna är Norge nämligen mycket svårframkomligt på grund av fjällterrängen och fjordarna som går djupt in i landet och en stor del av den dagliga lokaltrafiken i norr sköts med flyg och den legendariska kustlinjen Hurtigruten. Norge är indelad i 7 olika zoner där indelningen av den differentierade arbetsgivaravgiften är från max 14.1% i zon 1 till en arbetsgivaravgift på 0 % i zon 5. Se gärna indelningen på följande sida:

<https://distriktssenteret.no/soner-arbeidsgiveravgift>

För att minska arbetslösheten måste arbetskraften rustas och företagens vilja att anställa öka. Därför föreslås bland annat ett nytt kunskapslyft, höjt tak i arbetslöshetsförsäkringen och differentierad arbetsgivaravgift. Det skriver en grupp nationalekonomer, i ledning av Mårten Palme, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet, i en forskningskommission som beställts av Socialdemokraterna. Förslaget presenteras på Dagens Nyheters debattsida. Socialdemokraterna satte vid sin senaste partikongress målet att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet till 2020. Kommissionen konstaterar att arbetslösheten i Sverige efter finanskrisen har bitit sig fast kring cirka 8 procent av arbetskraften. Det finns tydliga tecken på försvårade matchningsproblem på arbetsmarknaden; arbetslösheten har ökat vid givet antal lediga platser.

"För att minska arbetslösheten måste politiken inriktas på att rusta arbetskraften och öka företagens incitament att anställa", skriver kommissionen, som lägger fram ett program i tio punkter.

En politik för lägre arbetslöshet bör inriktas på att stärka grupper som ungdomar, människor utan gymnasieexamen och utrikes födda. Det bör införas generösa utbildningsåtgärder och ett kunskapslyft. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas på att subventionera övergång från arbetslöshet till arbete snarare än att subventionera hela befolkningsgrupper. De subventionerade anställningarna bör inriktas på personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Det bör också införas ett tydligare ramverk för finanspolitiska stimulansåtgärder, och starkare incitament för arbetsgivare att erbjuda fasta anställningar, där arbetsgivaravgifterna bör differentieras. Kommissionen föreslår också ett höjt och indexerat tak för arbetslöshetsförsäkringen och reformer inom bostadspolitiken, med bland annat förändringar i bruksvärdessystemet.

Bilaga 2 - Exemplet "FLIPPEN" i primärvården

Att primärvården fungerar bra har stor betydelse för landsbygden. Våra långa avstånd och få patienter ger utmanande förutsättningar för vårdverksamheten i länet. I Övertorneå har primärvården därför testat en ny arbetsmetod, kallad FLIPPEN. Detta är ett projekt som skall vända upp och ner och utmana rådande tankesätt, praktiskt prova helt nya arbetssätt utifrån invånarens behov och dela nya erfarenheter över landstings-/regiongränser.

Grundidén är att utgå från det som är viktigt för invånaren och vad invånaren kan och vill göra själv och därefter utforma vårdens insatser. Målsättningen är att bidra till bästa möjliga hälsa och trygghet för befolkningen. Mer specifikt handlar arbetet om att:

- Systematiskt ta reda på vad som är viktigt för invånaren och vilka outtalade och uttalade behov som finns
- Testa nya arbetssätt som möter invånarens behov och stödjer det som invånaren kan och vill göra själv
- Samverka med andra aktörer i och utanför vården
- Utforska gränserna kring vem som bäst möter olika behov och stödjer det som invånaren kan och vill göra själv.
- Samverka med andra aktörer och teknik.
- Öka vår kreativitet, bland annat genom att lära av invånare samt andra aktörer i och utanför vården.
- Följa upp resultaten och dela lärdomarna.

Här under sammanfattar Övertorneå Hälsocentral hur de gjort med Flippen.

<https://www.youtube.com/watch?v=kLXFtc8er3c>

Här under ser vi en redogörelse över Vård på distans - från Övertorneå Hälsocentral

https://www.youtube.com/watch?v=C37_-pkYy14

Bilaga 3 – Workshop

Under Socialdemokraternas höstmöte i Jokkmokk den 12-13 november genomfördes en workshop bland mötesdeltagarna. Uppmaningen var följande: ”På varsitt papper, var och en, skriv en åtgärd som du tycker är viktigast för att hela Norrbotten ska leva.”

Åtgärderna sammanställdes sedan enligt följande:

1. Infrastruktur (inklusive digital, exempelvis fiber och bredband. Norrbotniabanan, Malmbanan, kollektivtrafik) = 28
2. Gemensam strategi – för att vända befolkningsutvecklingen och målmedvetet få fler nya svenskar att flytta hit = 16
3. Samverkan och sammanhållning = 15
4. Inkludera våra nya svenskar i alla delar av samhället = 15
5. Distansutbildning = 13
6. Kraftsamling för en positivare och ett öppnare framtidsklimat = 13
7. En aktiv arbetsmarknadspolitik som tänker hela Sverige = 12
8. Säkerställa samhällsansvaret för infrastruktur och kommunikation så att alla landets invånare har tillgång till kommunikation som telefoni och internet = 10
9. Kultur = 9
10. Arbete – fler jobb till länet = 7
11. Bygga bostäder, enklare modellhus (lätta att flytta) = 7
12. Fler servicepunkter i byar = 6
13. Möjliggöra och främja distansarbete = 6
14. Jämlik sjukvård = 6
15. Strandskyddet = 5
16. Innovationer = 5
17. Öka inflyttningen = 3
18. Närproducerade kompetensförsörjningslösningar = 3
19. Ta tillvara på lokalt engagemang. Bort med byråkratiska hinder. Att kommunerna har en tydlighet gentemot medborgarna och att principen ”one-stop-shop” används mer. = 2
20. Identitet = 2
21. Övrigt: Inlandsbanan = 1
22. Differentierad arbetsgivaravgift (lägre i norr) = 0

Dessa 22 åtgärder skrevs upp på stora pappersark som klistrades upp på väggarna. Därefter fick mötesdeltagarna prioritera 5 åtgärder som de var och en tyckte vad viktigast. Totala poängen listas ovan och åtgärderna med högst poäng i topp.

Socialdemokraterna

FRAMTIDSPARTIET